

AZ OTP Bank Nyrt. CAMELS-elemzése

Bevezető: A dolgozat témája a legnagyobb magyar kereskedelmi bank, az OTP Bank elemzése a 2019 és 2021 közötti időszakban, egy olyan értékelő és elemző rendszerrel, amely kifejezetten pénzintézetek minősítésére szolgál. A dolgozat bemutatja a bankok elemzésére használt minősítési rendszer elméleti hátterét. Emellett ismertetjük az OTP Bank külső makrogazdasági tényezőit, majd elvégezzük az intézmény belső vizsgálatát. Végül az OTP Bank részletes CAMELS-elemzése következik. A célunk, hogy a minősítési rendszer segítségével értékeljük az OTP Bank működésének eredményeit, és a kapott eredmények alapján következtetéseket vonjunk le.

Kulcsszavak: Bankrendszer, minősítési rendszer, CAMELS, elemzés.

Abstract: The topic of this thesis is the analysis of the largest Hungarian commercial bank in the period between 2019 and 2021, with an evaluation and analysis system specifically designed to qualify financial institutions. The thesis presents the theoretical background of the rating system used to analyse banks. In addition, we will present the external macroeconomic factors of OTP Bank, followed by an internal examination of the institution. Finally, there is a detailed CAMELS analysis of OTP Bank. Our aim was to evaluate the results of OTP's operations using the rating system and draw conclusions depending on the results obtained.

Keywords: Banking system, rating system, CAMELS, analysis.

* Dunaújvárosi Egyetem,
Gazdálkodási és menedzsment
alapszak Vállalkozásmenedzsment
specializáció, hallgató
Email: reveszbenice2000@gmail.
com

* Dunaújvárosi Egyetem, Tár-
sadalomtudományi Intézet
Gazdálkodástudományi Tanszék,
mesteroktató
Email: famy@uniduna.hu

Bevezetés

Dolgozatunk témája a legnagyobb magyar kereskedelmi bank, az OTP Bank elemzése a 2019 és 2021 közötti időszakban, egy olyan értékelő és elemző rendszerrel, amelyet kifejezetten pénzüintézetek minősítésére szolgál. A 2008-as gazdasági világválságot követően különösen fontossá vált a bankrendszer stabilitásának védelme. Annak érdekében, hogy az akkori események ne ismétlődhessenek meg, szigorúbb szabályok mentén kell ellenőrizni a pénzüintézetek működését. Erre a célra kiválóan alkalmazható az Amerikai Egyesült Államokban rendszeresen alkalmazott CAMELS-elemzés, amely legfőképp a bankok működésének szabályosságát és versenyképességét vizsgálja.

A dolgozatban szereplő szakirodalmi fejezet rész a magyar bankrendszer történelmi áttekintésével kezd, majd a CAMELS-elemzés egyes komponenseinek értelmezését és számítási módszerét ismerteti. Ezt követően kerül sor az OTP Bank közvetlen gazdasági környezetének és a bank belső működésének bemutatására. Majd pedig saját számítások alapján az OTP és versenytársai helyzetének értékelése következik a pénzüintézetek minősítésére szolgáló rendszer segítségével.

A dolgozat hipotézise, hogy az OTP Bank egy olyan erős intézmény, amely a nehezebb gazdasági körülmények közepette is képes megőrizni piacvezető pozícióját, és amely a vizsgált időszakban a CAMELS-elemzés módszertana alapján kettesnél rosszabb értékelést nem kap.

Érdemes azonban az elemzés előtt megjegyezni, hogy a számított mutatók értékelésénél nincsen kialakított tökéletes szabályrendszer, amely alapján pontosan be lehetne sorolni az eredményeket különböző osztályokba, így sokszor szubjektív megítélés alapján dől el, hogy a kiszámított értékek milyen osztályzatot kapnak.

A mai magyar bankrendszer

ÁTÁLLÁS A KÉTSZINTŰ BANKRENDSZERRE, A BANKPRIVATIZÁCIÓ

A magyar bankrendszer továbbfejlesztésének kérdése először 1968-ban került előtérbe. A politikai vezetés enyhülésével az országban lévő vállalatok, bankok, szervezetek egyre nagyobb mozgásteret kaptak. A gazdaság irányításában nagyobb szerepet kapott a tőkebevonásra való hajlandóság, a piaci mechanizmus felgyorsulása, és megjelentek globalizáció pozitív és negatív hatásai. A '80-as évekre egyre több gazdaságfejlesztési reform készült el, amely mind az áttállást kezdte sürgetni. A közgazdászok javaslata az volt, hogy a magyar gazdaságban a piaci viszonyokat fejleszteni kell.

Vissza kell állítani a tőkeáramlást, a tőke hatékonyabb felhasználását, amely elősegíti a gyorsabb fejlődést és profitszerzési törekvéseket a vállalatok életében. Ehhez viszont elengedhetetlen, a teljes bankrendszer átalakítása. [1]

A kétszintű bankrendszert 1987-ben újra létrehozták Magyarországon. Ez nemcsak azt jelentette, hogy átalakítják a bankrendszer működését, hanem azt, hogy az ország egy olyan pályára állt, amely azt ösztönzi, hogy felgyorsuljanak a piacgazdaságra való átállás folyamatai. Az új rendszerben a MNB kizárólagosan a jegybanki funkciókat tölti be, és az első kereskedelmi bankok tulajdonképpen a MNB egyes részeiből jöttek létre. Az így létrejött pénzüintézetek tevékenységi korlátozásai megszűntek, így a pénzügyi piacon immár szabadon versenyezhettek egymással az ügyfelekért. Működésüket azonban megnehezítette a tőke alacsony szintje, illetve a nehéz gazdasági helyzet. Ekkor még nem voltak meg a modern kormányzati szabályok arra vonatkozólag, hogy egy banknak milyen tőkeszintet vagy likviditást kell fenntartania az életképes működés érdekében. Továbbá még nem voltak biztonságos hitelezési eljárások sem. [2]

A következő időszakban az újonnan megjelenő bankok arra törekedtek, hogy megszervezzék belső működésüket. A kornak megfelelő számítástechnikai infrastruktúra beszerzése elősegítette a gyorsabb és modernebb működést. Ebben az időszakban bankok dinamikusan növekedtek és jó eredménnyel zártak. Ennek ellenére a működésből szerzett nyereség nem maradt bent a bankrendszerben, hanem adó és osztalék formájában az államhoz, illetve a bank tulajdonosi köréhez került. Épp ezért is volt fontos lépés, amikor a magyar országgyűlés 1991-ben elfogadta a pénzüintézeti törvényt, a jegybankról szóló törvényt, új számviteli törvényt és a befektetési alapok működéséről szóló törvényt. Ezek a szabályozó intézkedések meghatározták pénzüintézetek működésének alapvető jogait. Ezáltal a magyar intézmények sokkal biztonságosabban és áttekinthetőbben működtek. Ez egyfajta biztonságot nyújtott az ügyfelek számára és lehetőséget arra, hogy egyre több külföldi tőke áramoljon az országba. [1] A magyar kormány tárgyalásokat folytatott a Világbankkal annak érdekében, hogy az ország gazdaságába több pénz kerüljön. Ehhez hitelfelvételre volt szükség. Megis született a döntés a kormányzat és a Világbank között arra vonatkozólag, hogy egy átfogó programot hoznak létre a vállalati és bankszektori reformok megvalósítására. A programnak fontos pontja volt, hogy az állami tulajdonrészt csökkentsék, és a magántulajdont növeljék bankszektorban. Az államnak figyelnie kellett a vállalatok életképességének fenntartására is. Támogatni kellett a vállalatok működését, és finomítani a csőd- és jelzálogtörvényeket.

[1] Katona Klára (Szerk.) (2019): *A pénzügyi közvetítőrendszer funkciói*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.. <<https://mersz.hu/a-penzugyi-kozvetitorendszer-funkcioi/>> [2023. 04. 13.]

[2] Lentner Csaba (2017): *Rendszerváltás és pénzügypolitika*. In: Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/lentner-rendszervaltas-es-penzugypolitika/>> [2023. 04. 14.]

[1] Katona Klára (Szerk.)(2019): *A pénzügyi közvetítőrendszer funkciói*. In: Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.. <<https://mersz.hu/a-penzugyi-kozvetitorendszer-funkcioi/>> [2023. 04. 13.]

[3] Báger Gusztáv (2016): *Magyarország integrációja a nemzetközi pénzügyi intézményekbe*. In: [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/bager-magyarorszag-integracioja-a-nemzetkozipenzugyi-intezmenyekbe/>> [2023. 04. 14.]

[4] Farkas Beáta (2017): *Piacgazdaságok az Európai Unióban*. Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/farkas-piacgazdasagok-az-europai-unioiban/>> [2023. 04. 14.]

[5] Berend T. Iván: *Két válság között: Európa átalakulása 1973–2010*. <<http://www.matud.iif.hu/2010/10/06.htm>> [2023.04.15]

[6] Gál, Zoltán (2016): *Pénzügyi piacok a globális térben*. In: Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/gal-penzugyi-piacok-a-globalis-terben/>> [2023. 04. 15.]

Továbbá fontos volt a modern irányítási struktúrák és működés átvétele nyugat-európai mintára. Mindezen törekvéseknek keretet adott a bankok szabályozásának és felügyeletének fejlesztése. A Világbank eredményesnek határozta meg a gyorsan végigvitt programot, amelynek során az állami vállalatokat és bankokat stratégiai befektetőknek adták el, akik rendelkeznek megfelelő tudással, tőkével, és megvan a szakmai hozzáértésük a sikeres működtetésre. [3]

A bankprivatizáció tehát 1985-ben kezdődött, és tulajdonképpen 3 év alatt be is fejeződött, amelynek az lett az eredménye, hogy a hazai kereskedelmi bankok jórészt külföldi tulajdonba kerültek. Ekkortájt a magyar bankrendszer fejletlennek minősült, szerény hitel- és betétállománnyal rendelkezett, a bankkoncentráció átlag feletti volt, fejletlen és kis forgalmú tőzsdével rendelkezett, és az intézményi befektetők vagyona alacsony volt. [4]

A GAZDASÁGI VÁLSÁG HATÁSA A MAGYAR BANKSZEKTORRA

2006 végén az Amerikai Egyesült Államokban már érezhetőek voltak a válság jelei. Korábban több közgazdász és bankszektorban jártas pénzügyi szakértő próbálta jelezni a felelőtlenül alkalmazott jelzáloghitellel kapcsolatos problémákat. 2007-ben jelentkeztek az ingatlanpiacon történő nagy veszteségek, több százezer amerikai ingatlan került árverés alá. A pánikra a válasz, hogy ez csak egy amerikai sajátos probléma és nem terjedhet át nagymértékben más kontinensekre. [5] De ez nem így volt, 2007 második felében már Magyarországra is begyűrűzött a válság. Rosszul érintette az országot, ugyanis a nagyarányú devizahitel-állomány. [1] A bankpiacról kiinduló problémák rátelepedtek a pénzügyi csatornákra, amelyekről áttért a pénzügyi piacokra és vállalkozásokra. Ugyanis a jelzáloghitel-piac és a pénzpiacok közeli kapcsolatban álltak egymással. Beindított egy olyan láncfolyamatot, melynek hatására rövidesen válságról lehetett beszélni. [6] A magyar kormányt is igen rosszul érintette ez a globális méreteket öltő válság. Hiába voltunk tagja az Európai Uniónak már 2004 óta, ez nem jelentette azt, hogy Magyarország védettebb helyzetben van. Ugyanis a válságot megelőző időszakban a kormányzati vezetés téves gazdaságpolitikát folytatott, valamint folyamatosan téves adatokat közölt az Unió felé. Ezért is maradhattak el jelentős beavatkozások.

Magyarországon államcsődveszély alakult ki ezért kénytelenek voltunk az IMF-hez fordulni, hogy 2008 végére elkerüljük a pénzügyi összeomlást. 2008 végétől a környező országokban a válságra adott válaszként a gazdaság élénkítését és adók csökkentésének technikáját alkalmazták. Addig Magyarország az IMF és Európai Unió hitelekéből más utat választott. A gazdaságpolitika megszorító irányt vett, ami a magyar vállalkozásokon és lakosságon csattant. A recesszióba kerülő gazdaság hatására csökkent a vállalatok versenyképessége, beszűkült a mozgásterük, tömegessé vált a munkanélküliség, és pénzügyi zavarok léptek fel több szektorban. [7]

A VÁLSÁG UTÁNI ÉVEK A BANKSEKTORBAN

2010-es választásokat a baloldali kormány elvesztette, és a Fidesz-KDNP Pártszövetség vette át a kormányzást. Az ország nagyon nehéz pénzügyi helyzetben volt. A bruttó államadósság elérte a GDP 120%-át. Fiskális intézkedéseket vezettek be, amelyek elősegítették a bankszektor profitjának növekedését. Fogyasztóvédelmi intézkedésekkel védte az ügyfeleket a bankokkal szemben, hogy elkerüljék az előnytelen szerződés módosításokat. Továbbá devizahitel visszaszorítása érdekében fontos döntések születtek meg. 2010-ben az Orbán-kormány stratégiája az volt, hogy különböző ágazatokat rendkívüli adókkal terhelte.

Így került bevezetésre a bankadó, melynek célja, hogy megszorítások nélkül sikerüljön átvészelní a gazdasági válságot. [8] A növekvő kockázatok miatt a bankok visszafogták kínáataikat a forint- és devizahitelekéből. 2011-re a kormány megtiltotta a pénzintézeteknek, hogy a lakosság számára devizahiteleket folyósítsanak és ezzel párhuzamosan megindult az otthonvédelmi program. [1] A fentiekben említett események hatására a bankok bevételektől estek el, és kialakult Magyarországon egy belső hitelválság. Amit enyhíteni a 2013-ban elindított Növekedési Hitelprogram (NHP) kezdett el. Az új konstrukció célja, hogy felpörgesse a hazai kkv-k hitelezését. A Magyar Nemzeti Bank 0% kamatozású forinthitelt nyújtott a kereskedelmi bankoknak, olyan feltétellel, hogy maximum 2,5%-os kamattal és legfeljebb 10 éves futamidőre kínálják hiteleiket a kkv-knak. A programnak három szakasza volt. Kezdetben a korábbi devizahitel kiváltása volt a cél, amelyek jelentősen csökkentették a vállalkozások kamatterheit. A második szakaszban már megjelentek új beruházási hitelkonstrukciók. 2016-ban kezdődött az utolsó szakasz melynek továbbra is a célja a beruházási hitelek folyósítása, de forintalapú mellett már lehetett devizahitel

[1] Katona Klára (Szerk.) (2019): *A pénzügyi közvetítőrendszer funkciói*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.. <<https://mersz.hu/a-penzugyi-kovzetitorendszer-funkcioi/>> [2023. 04. 13.]

[7] Bod Péter Ákos (2016): *Nem szokványos gazdaságpolitikák*. Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/bod-nem-szokvanyos-gazdasagpolitikak/>> [2023. 04. 15.]

[8] Bozsik Sándor: *A magyar kormány bankokra vonatkozó törvényei és rendeleteinek gazdasági hatásai*. In: <<http://midra.uni-miskolc.hu/>

[1] Katona Klára (Szerk.)(2019): *A pénzügyi közvetítőrendszer funkciói*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft. <<https://mersz.hu/a-penzugyi-kozvetito-rendszer-funkcioi/>> [2023. 04. 13.]

[9] PÉNZCENTRUM: *Mi az a hitelmoratórium, mikor van a hitelmoratórium vége 2022-ben?* In: <<https://www.penzcentrum.hu/hitel/20220206/mi-az-a-hitelmoratorium-mikor-van-ahitelmoratorium-vege-2022-ben-1121696>> [2023. 04. 11.]

[10] Sahyamoorthi, C. R.–Mapharing, M.–Ndzing, S.–Tobedza, G.–Wally-Dima, L. (2017): Performance Evaluation Of Listed Commercial Banks In Botswana: The Camel Model. *Archives of Business Research*. 5., (10.), Pp. 142–159. <https://pdfs.semanticscholar.org/3d0d/2a16ceea617c8e65b1f744aebd45d1325033.pdf?_gl=1*1hme5v2*_ga

is felvenni olyan cégeknek, amelyek rendelkeznek elegendő nagyságú devizafedezettel. Összességében ez program sikerrel zárult, mert a magyar kis- és középvállalkozások újra hitelképesek lettek, amit fejlesztésekre költhettek el. Ezáltal a szektorban fejlődés- és életképesség-javulás volt megfigyelhető. Ami mérhető eredményeket hozott, ugyanis ekkor a kkv-szektor az ország GDP-nek 2%-át termelte ki. [1]

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

A Növekedési Hitelprogram után nem sokkal megjelent a koronavírus járvány, amely minden bankot nehezebb helyzetbe hozott. Ugyanis a kormány a magyar háztartások védelmének érdekében 2020-ban bevezette a hitelmoratóriumot, amely a törlesztés időszakos felfüggesztésének lehetőségét teremtette meg. Ez az intézkedés a bankok működésben olyan helyzetet teremtett, hogy a hitelportfóliókban változások történtek. A hitelmoratórium meghosszabbítását többször is alkalmazták. A bankszektor számára ez nem kimondottan előnyös, de a körülményekhez alkalmazkodva végzik működésüket. [9]

A CAMELS-elemzés bemutatása

A CAMELS-elemzés egy nemzetközi minősítési rendszer, amelyet az Amerikai Egyesült Államokban a National Credit Union Administration (NCUA) 1987 októberében fogadott el. Ez egy a bankok általános felméréséhez kapcsolódó minősítési rendszer, amely figyelembe veszi az összes jelentős pénzügyi és működési tényezőt. A CAMELS kifejezés egy mozaikszó, amely angol szavak kezdőbetűiből rakódott össze. Az értékelésnek kezdetben öt komponense volt: a tőkemegfelelés (Capital Adequacy), az eszközminőség (Asset Quality), a menedzsment-hatékonyság (Management Efficiency), a jövedelmezőség (Earnings), és a likviditás (Liquidity). Tíz évvel később kibővítették egy hatodik komponenssel a minősítési rendszert, amely a piaci kockázatokra való érzékenységet (Sensitivity to Market Risk) foglalja magába, így vált véglegessé a CAMELS-elemzés. [10]

Egy bankintézet minősítésekor mind a hat szempontot figyelembe veszik és osztályozzák 1-től 5-ig terjedő skálán. Minden tényezőnél a legjobb értékelés az egyes, az ötös pedig a legrosszabb. [11]

CAMELS MINŐSÍTÉSI OSZTÁLYZATOK

A továbbiakban bemutatjuk a minősítési osztályokat, amelyek magukba foglalják a pénzügyi és működési tényezőket az intézmény hatékonyságának értékelése során.

1-es osztályzat: Ha az intézménynél ez az eredmény születik meg, ott nincs ok az aggodalomra. Ugyanis kiegyensúlyozott megbízható menedzsmenttel rendelkezik, amely igyekszik minden veszélyt azonosítani, illetve mérsékelni a problémát a stabil működés érdekében. Amely bankok ebbe a csoportba tartoznak, azok ellenállók a pénzügyi és külső gazdasági zavarokkal szemben. Akkor is nagy mozgástérrel rendelkeznek, ha egy váratlan negatív gazdasági esemény történik az országban, vagy egy közvetlen konkurensnél. Azon intézmények, amelyek szigorúan követik a bankokra vonatkozó törvényeket és szabályozásokat nem adnak okot aggodalomra.

2-es osztályzat: Ezt az osztályzatot biztonságos és megfelelő teljesítményről árulkodó intézmények kapják. A vezetőség azonosítja a felmerülő problémákat, és nagyságuk szerint megteszik a megfelelő lépéseket. Fontos kihangsúlyozni, hogy ezek a bankok nem feltétlen az összes mutatót próbálják a legjobb állapotban tartani, hanem csak a kulcsfontosságúakat tartják erős szinten. Tehát ezek a hitelintézmények erősek, jól bírják a gazdasági változásokat, viszont néha fellelhetők kisebb problémák, amelyeket kezelni kell, hogy ne kerüljön az intézmény rosszabb helyzetbe. Ilyenkor a probléma forrásával kell foglalkoznia a vezetőségnek, és kisebb beavatkozásokat eszközölni a vállalat életében. Ezek a bankok szintén eleget tesznek a törvényeknek és a különböző szabályozásoknak. [12]

3-as osztályzat: Ez a besorolás felügyeleti aggodalomra ad okot, ugyanis bizonyos mértékű hibás működtetés figyelhető meg. A vezetőség nem megfelelő arányban azonosítja a jelentkező problémákat, illetve nem képes ezeket jelentős intézkedésekkel orvosolni. A kulcsfontosságú teljesítménymutatók gyakran negatív értékeket vehetnek fel, ami hátrányosan érintheti a biztonságos és megbízható működést. Az ilyen bankintézetek igen érzékenyek a gazdasági és pénzügyi helyzet gyors változására, ugyanis képességeik és mozgásterük korlátozott.

[11] Khadija Khartit: CAMELS Rating System: What It Is, How It Is Calculated In: *Investopedia*. [elektronikus cikk] <<https://www.investopedia.com/terms/c/camelrating.asp>> [2023. 03. 25]

[12] FDIC (1996): *5000 – Statements of Policy, Uniform Financial Institutions Rating System*. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-interagency-statements.html>> [2023. 03. 25]

[12] FDIC (1996):
5000 – *Statements of Policy, Uniform Financial Institutions Rating System*. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

[13] NCUA (1994):
NCUA letter to credit unions. <<https://web.archive.org/web/20110721055244/http://www.ncua.gov/letters/Prior1996/E-LET161.html#>>> [2023. 03. 25]

Viszont a gyengeségek jól irányzott kezelésével elérhetnek kielégítő eredményeket. Fontos kiemelni, hogy ezeknél a bankoknál a belső erő és pénzügyi kapacitás még jelen van, a bankcsőd valószínűsége ekkor még nagyon alacsony. Azonban ezek a hitelintézetek a felügyelet részéről nagyobb figyelmet kapnak, hogy pótolják elmaradásait.

4-es osztályzat: Ha egy bank ilyen osztályzatot kap, akkor feltételezhető a gyenge teljesítmény. A fő teljesítménymutatókban negatív eredményeket érnek el. Ez arra enged következtetni, hogy a hitelintézet vezetése nem megfelelően irányít, és nem tartja be az előírásokat, ezáltal vállalat életképessége erőteljesen csökken és szépen lassan a bankcsőd felé halad. A bank helyzetének romlását bármilyen negatív gazdasági esemény felgyorsíthatja. A csőd eshetősége igen jelentős, de megfelelő intézkedésekkel még elkerülhető. Ekkor már a bankintézmény fokozott felügyeleti figyelemben részesül. [12]

5-ös osztályzat: Ezeknél a bankoknál a csőd valószínűsége jelentős, ugyanis nem megfelelően alkalmazzák a törvényben foglalt szabályozásokat. A menedzsment nem képes helyreállítani a szabályos működéshez szükséges állapotot. Ilyenkor felszámolás lassítható, de már nem elkerülhető. A bankintézetnek ekkor már azonnali segítségnyújtásra van szüksége, amely lehet egy állami beavatkozás, vagy egyesülés egy másik bankkal. [13]

A CAMELS-ELEMZÉS KOMPONENSEI

A fejezet további részében bemutatjuk az elemzés komponenseit, illetve ezeken belül a fontosabb mutatószámokat, azok elméleti hátterét és kiszámítási módjukat.

Tőke megfelelés

A tőke megfelelés a bankok legfontosabb alapfeladatai közé tartozik, ugyanis mindig elegendő pénzügyi forrással kell rendelkezniük a sikeres működés érdekében. A bankrendszer tőkeellátottsága egyik legfontosabb tényezője a hitelező képesség. Itt nem elég, hogy egy banknak mennyi pénze van és mennyit tud ebből hitelezési célokra fordítani, hanem figyelni kell a hitelezés minőségét. Tehát minden bankintézetnek tudatos döntések alapján, jó hitelkonstrukciókat kell alkalmazniuk, amely a vállalat számára valós profitot termel a jövőben.

Továbbá fontos szempont, hogy a bankok ellenálljanak a nem várt kríziseknek és válságoknak. Ilyenkor a vezetőségnek felelős döntéseket kell hoznia annak érdekében, hogy ne veszítsék el saját részvényeseiket és betéteseiket. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a bank elkerülje a csődközzeli helyzetet, akár még külső tőkebevonást is alkalmazni kell.

A hitelintézetek tőkemegfelelésének fontos szempontjai:

- a bank pénzügyi erejének vizsgálata, tőkéjének minősége és nagysága,
- a menedzsment irányítási képessége,
- problémás eszközök nagysága, irányíthatósága,
- hitelezési veszteségekre és egyéb minősítésekre tartalékok képzése,
- a mérleg szerkezeti összetétele,
- növekedési lehetőségek kiaknázása, tervezés a jövőre vonatkozólag,
- különböző tőkeforrásokhoz való hozzáférés. [14]

A *Tőkemegfelelési mutató* az első Bázeli Egyezmény legfontosabb döntése, amelyet a hitelkockázat kezelésének és pénzügyi rendszer stabilitásának érdekében hoztak létre 1988-ban. [15] A mutató kockázattal súlyozott eszközérték (Risk Weighted Asset – RWA) és a tőkekövetelmény hányadosa, amelynek értékét 8%-os szinten határozták meg. [16]

$$\text{Tőkemegfelelési mutató} = (\text{Szavatoló tőke}) / (\text{Kockázattal korrigált mérlegfőösszeg})$$

A *Tőkeáttételi mutató* megmutatja a bankok eladósodottságának és kockázatvállalásának nagyságát. Amíg a saját tőkének magas az aránya, illetve növekszik, akkor nincs ok az aggodalomra. Viszont, ha ennek az ellenkezője történik, akkor ott probléma van és változtatni kell. Ha szükséges, idegen tőkét kell bevonni. Tehát, ha a tőkeáttételi mutató arányszáma fokozatosan növekszik, akkor az arról árulkodik, hogy az intézmény megbízhatósága egyre kiegyensúlyozottabb. A mutató az alapvető tőke és az átlagos konszolidált teljes eszközállomány arányszáma, amelynek el kell érnie a minimum 3%-ot. [16]

$$\text{Tőkeáttétel} = (\text{Alapvető tőke}) / (\text{Intézmény teljes kitettsége})$$

A *Tőkeakkumuláció* a belső tőkeképződést segíti elő, amelynek során a vezetők visszaforgathatják a profitot a bank működésébe. Tehát, ha a tulajdonosok

[14] Karlovitz János Tibor (Szerk.): Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban. Dr. Szemán Judit: *A magyar bankrendszer CAMELS-típusú elemzése*. <<http://www.irisro.org/tarstud2015aprilis/32Szem%20anJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

[15] Huzdik Katalin–Baranyai Zsolt–Nagy László: *Pénzügyekről józanul. Bevezetés a pénzügyi elemzés világába*. [elektronikus kiadás] <<https://nkerepo.uninke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15959/Penzugyekrol%20jozanul.pdf?sequence=1>> [2023. 03. 26]

[16] Füzes Krisztina: *A tőke-minimum hatása a magyar hitelkamatokra*. http://real.mtak.hu/127323/1/08_Fuzesi_103-119_Europai_Tukor_2020_04.

[12] FDIC (1996):
5000 – *Statements of
Policy, Uniform Finan-
cial Institutions Rating
System*. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

[14] Karlovitz János
Tibor (Szerk.):
Fejlődő jogrendszer
és gazdasági
környezet a változó
társadalomban.
Dr. Szemán Judit: A
magyar bankrendszer
CAMELS-típusú
elemzése. <<http://www.irisro.org/tarstud2015/aprilis/32SzemanJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

nem veszik ki a vállalatból a pénzt, hanem bent tartják, azzal egyenesen arányosan megnövekedhet az intézmény ellenálló képessége, valamint a hitelező képessége még inkább kiszélesedhet. Az így képzett tőketöbbletet érdemes átgondolt és jövőbe tekintő stratégiák alapján fenntartható hitelezésre fordítani.

$Tőkeakkumuláció = (Adózott\ eredmény) / (Saját\ tőke)$

A tőkemegfelelés osztályozása:

- 1-es osztályzat: erős tőkeszintet jelent,
- 2-es osztályzat: kielégítő tőkeszintet jelent,
- 3-as osztályzat: nem kielégítő tőkeszint, javítást igényel, még akkor is, ha a jogszabályi minimumszintet eléri,
- 4-es osztályzat: hiányos tőkeszintet jelez, ilyenkor a bank életképessége veszélybe kerülhet és szükség lehet külső források bevonására, illetve a részvényesek segítségére. [12]

Eszközminőség

Az eszközminőség-mutató segítségével releváns képet kaphatunk a biztonságos működésről, a fizetőképességről, és a bank valódi erejéről. Az eszközminőség értékelését a hitelintézetnél a következő szempontok szerint vizsgálják:

- kockázatok azonosítása,
- eszközkoncentráció mértékének vizsgálata,
- hitelezési veszteségek leírása,
- hitelezés és beruházás diverzifikálása,
- értékpapírok általi kiszolgáltatottság mértéke a részvényesek felé,
- eszköznyilvántartás átláthatósága. [14]

A következőkben ismertetjük az eszközminőség vizsgálatára használt legfőbb mutatókat. A *minősített hitelarány* a minősített hitelek és az összes hitelek aránya.

$Minősített\ hitelarány = (Minősített\ hitel) / (Összes\ hitel)$

A *leírtsági mutató* a rossz hitelek arányát mutatja a minősített hitelekhez viszonyítva.

Leírtsági mutató=(Rossz hitelek)/(Minősített hitelek)

A portfólióromlás-mutatónál az elszámolt értékvesztés és a visszaírt értékvesztés különbözetét kell osztani az összes hitellel.

Portfólióromlás= (Elszámolt értékvesztés-Visszaírt értékvesztés)/(Összes hitel)

Az eszközminőség osztályozása a következő:

- *1-es osztályzat:* erős eszközminőséget jelent, az azonosított gyengeségek csekély mértékűek, illetve a lehetséges kockázatokkal szemben a megfelelő lépések megtörténtek a menedzsment részéről.
- *2-es osztályzat:* kielégítő eszközminőséget jelöl, a kockázati kitettség arányos a menedzsmenti képességekkel, csak apróbb beavatkozás javasolt.
- *3-as osztályzat:* kevésbé kielégítő eszközminőséget jelent, a kockázat megnövekszik és bekövetkezhet az eszközök minőségi romlása, továbbá egyre több gyengeség jelentkezik, amely igényli a menedzsment aktívabb beavatkozását.
- *4-es osztályzat:* rossz eszközminőséget jelent, jelentős kockázati növekedés, az eszközminőség jelentős romlása figyelhető meg, így a menedzsment azonnali beavatkozása szükséges, a hitelintézet életképessége veszélybe került.
- *5-ös osztályzat:* kritikus eszközminőséget jelöl, amely intenzíven fenyegeti a pénzügyi életképességét. [12]

[12] FDIC (1996):
5000 – Statements of
Policy, Uniform Finan-
cial Institutions Rating
System. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

Menedzsment

A hitelintézetek sikeres működéséért a bankok menedzsmentje a felelős. Legfőbb feladatuk közé tartozik, hogy megóvják a bank jó hírnevét, növeljék a hatékonyságot, stratégiaiilag meghatározzák az intézmény következő éveit, hogy ellenállóak legyenek a különböző sokkhatásokkal szemben, továbbá törekedjenek az átláthatóságra és az ellenőrizhető működésre.

A menedzsment értékelésének szempontja:

- a menedzsment áttekinthetősége,
- hatékony kockázatkezelő képessége,
- belső szabályok betartatása,
- auditálás és belső ellenőrzések,

[14] Karlovitz János Tibor (Szerk): Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban. Dr. Szemán Judit: *A magyar bankrendszer CAMELS-típusú elemzése.* <<http://www.irisro.org/tarstud2015/aprilis/32SzemanJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

- könyvvizsgálók és felügyeleti szervek tanácsainak megfogadása,
- ügyfelek által elvárt banki szolgáltatások nyújtása. [14]

A következő mutatószámok segítségével a menedzsment hatékonyságát mérhetjük. A *Létszámhatékonyság 1*-mutató megmutatja az egy banki alkalmazottra jutó hitel nagyságát.

Létszámhatékonyság 1 = Ügyfélhitel / Létszám

A *Létszámhatékonyság 2*-mutató kifejezi az egy banki alkalmazottra jutó betétek nagyságát.

Létszámhatékonyság 2 = Ügyfélbetét / Létszám

A *Létszámhatékonyság 3*-mutató az egy banki alkalmazottra jutó bevételek nagyságát mutatja meg.

Létszámhatékonyság 3 = (Bruttó bevétel) / Létszám

A *Költséghatékonyság 1*-mutató megmutatja, hogy az egységnyi működési költségre mennyi mérlegfőösszeg jut.

Költséghatékonyság 1 = Mérlegfőösszeg / (Működési költség)

A *Költséghatékonyság 2* azt fejezi ki, hogy az egységnyi működési költségre mennyi bruttó bevétel jut.

Költséghatékonyság 2 = (Bruttó bevételek) / (Működési költség)

A menedzsment osztályozása:

- *1-es osztályzat*: erős menedzsmenti teljesítmény, a kockázatok azonosítása és megfelelő kezelése; rendszeres felügyelet és belső ellenőrzés tapasztalható.
- *2-es osztályzat*: kielégítő menedzsmenti teljesítmény, kisebb gyengeségek orvoslása szükséges; a jelentős kockázatok és problémák megfelelő kezelése.

- 3-as osztályzat: fejlesztést igénylő vezetői teljesítmény, a felmerülő kockázatok nem megfelelő azonosítása, illetve félrekezelése problémákat eredményezhet, amely a jövőben a bankintézmény versenyképességének csökkenéséhez vezethet.
- 4-es osztályzat: hiányos vezetői teljesítmény, amely veszélyezteti a bankintézet stabil működését; azonnali beavatkozásra van szükség a menedzsment részéről.
- 5-ös osztályzat: kritikusan hiányos menedzsmenti képesség, a kockázatok nem megfelelő kezelése veszélyezteti a bank életképességét; szükség van a menedzsment megerősítésére, és ha szükséges, akkor a vezetők leváltására. [12]

Jövedelmezőség

A jövedelmezőség azt jelenti, hogy a banknak milyen a jövedelmezőképessége, azaz mekkora profitot képes termelni, ami lehetővé teszi a bank finanszírozásának bővítését, a versenyképesség megőrzését, új innovatív szolgáltatások bevezetését, a tőke növekedését és a hosszú távú sikeres működést. A kiegyensúlyozottan működő bankrendszerben egymással versengő bankok vannak jelen, melyek célja a profitszerzés. Hosszú távon nem kedvező hatással bír a túl alacsony, illetve túl magas nyereség. Ha egy bank nem termel, illetve nem megfelelő nagyságú nyereséget ér el, akkor fokozatosan gyengül, és elveszíti a piacon betöltött szerepét.

A krízishelyzetekben beszűkül a lehetséges válságkezelő megoldások száma. Viszont, ha egy bank magas jövedelmezőséggel rendelkezik, az azt jelentheti, hogy vezetőség igen nagy kockázatot vállalt a magas profit érdekében. Azonban az is lehetséges, hogy egy részpiacon vezető szerepet tudott betölteni, aminek eredménye a magas nyereség. A bank jövedelmezőképességének szempontjai:

- eredmény vizsgálatának, trendjének és stabilitásának meghatározása,
- eredmény forrásai és annak minőségi besorolása,
- költségek nagysága a tevékenységekhez viszonyítva,
- költségvetés kontrollja,
- piaci kockázat felmérése (válságok, valuta- és részvényárfolyam mozgások). [14]

A jövedelmezőség legfontosabb mutatói:

A *Saját tőkearányos megtérülés* (ROE, Return on equity) megmutatja a képződött nyereség nagyságát, amely a működésből ered. A bankok esetében a ROE egyfajta biztosítékként szolgál, ebből adódóan sokkal nagyobb tőkeáttételt halmoznak fel működésük során. [17]

[12] FDIC (1996): *5000 – Statements of Policy, Uniform Financial Institutions Rating System*. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

[14] Karlovitz János Tibor (Szerk.): *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. Dr. Szemán Judit: *A magyar bankrendszer CAMELS-típusú elemzése*. <<http://www.irisro.org/tarstud2015/aprilis/32SzemanJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

[17] Erdős Mihály–Mérő Katalin (2016): *Pénzügyi közvetítő intézmények*. Budapest: Akadémiai. <<https://mersz.hu/erdos-mero-penzugyi-kozvetito-intezmenyek/>> [2023. 05. 11.]

[8] Bozsik Sándor:
*A magyar kormány
 bankokra vonatkozó
 törvényei és rende-
 leteinek gazdasági
 hatásai.*
 In: <[http://midra.uni-
 miskolc.hu/](http://midra.uni-miskolc.hu/)

[12] FDIC (1996):
*5000 – Statements of
 Policy, Uniform Finan-
 cial Institutions Rating
 System.* <[https://www.fdic.gov/regulations/
 laws/rules/fdic-inter-
 agency-statements.
 html](https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html)> [2023. 03. 25]

$$ROE = (\text{Adózott eredmény}) / \text{Saját tőke}$$

Az *Eszközarányos megtérülés* (ROA): az eszközök összértékének vizsgálatára helyezi a hangsúlyt, az adózott eredmény és az eszközállomány hányadosa. Itt fontos megjegyezni, hogy a ROE- és ROA-mutatót mindig egyszerre kell vizsgálni ugyanis a kettő közötti különbség információval szolgál a vállalat eladósodottságáról. [8]

$$ROA = (\text{Adózott eredmény}) / \text{Eszközállomány}$$

A *Kamatmarge* a bankok jövedelmének fő forrása. A pénzüintézetek kisebb kamatot fizetnek a betétekért, mint amekkorát ők felszámítanak a kihelyezett hitelekért. Ez a mutató tulajdonképpen a két kamatláb közötti rész. [8]

$$\text{Kamatmarge} = \text{Kamatkülönbözet} / (\text{Hitelkamat bevétel})$$

A jövedelmezőség értékelése:

- *1-es osztályzat*: erős jövedelmezőséget jelez, a jövedelem elegendő ahhoz, hogy támogassa a sikeres működést és fenntartsa a megfelelő tőkeszintet.
- *2-es osztályzat*: kielégítő jövedelmezőséget jelöl, a jövedelem elegendő ahhoz, hogy támogassa a sikeres működést és fenntartsa a megfelelő tőkeszintet.
- *3-as osztályzat*: a jövedelmezőség támogatásra szorul, a bevétel nem teljes mértékben fedezi a működési költségeket, illetve megakadályozza a tőke növekedését.
- *4-es osztályzat*: rossz jövedelmezőséget jelez, az ilyen bankoknál szabálytalanságok mellett a nettó bevételek ingadozása és időszakos veszteséges működés figyelhető meg; a jövedelem nem elegendő ahhoz, hogy teljes mértékben hozzájáruljon a működéshez, és fenntartsa az elvárt tőkeszintet.
- *5-ös osztályzat*: kritikus jövedelmezőséget jelent, az ilyen bankintézmények veszteségesen működnek, a tőke eróziója miatt az életképesség-csökkenés figyelhető meg. [12]

Likviditás

A bankszektorban két különböző, de szoros összhangban lévő likviditást lehet megkülönböztetni egymástól: a finanszírozási kockázatot, illetve a piaci likviditást. „A finanszírozási kockázat alatt annak a kockázatát értjük, hogy a bank nem képes teljesíteni vagy csak számottevő jövedelmezőségi veszteségek árán tudja teljesíteni fizetési kötelezettségét.” [18] A finanszírozási kockázat megnövekedése több okból is kialakulhat, például: pénzpiacokon váratlanul likviditási zavarok lépnek fel, a bank likviditása gyors fogyásnak indul, illetve az is előfordulhat, hogy nem várt események után hirtelen forráskivonás vagy nagy összegű hitelkeretlehívás történik. „A bankok szemszögéből a piaci likviditási kockázat alatt annak a kockázatát értjük, hogy a bank csak számottevő árveszteséggel tudja értékesíteni pénzügyi eszközeit a piac nem megfelelő mélysége vagy piaci zavarok miatt.” [18] Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy az általános piaci zavarok megjelenésével az általában likvidnek számító eszközök illikviddéválnak. A bankrendszer likviditásának fenntartása igen sarkalatos dolog. Ugyanis, ha a pénzügyi intézményeknél likviditási problémák jelentkeznek, nem képesek zavartalanul ellátni feladatukat. Ezért olyan erővel és tartalékokkal kell rendelkezniük, hogy egy esetleges negatív irányba haladó makrogazdasági helyzetben is tudják folytatni tevékenységüket. Ha egy bank az ügyfeleit hitelezni tudja, valamint képes visszafizetni a nála lekötött betéteket és annak kamatait, akkor a pénzügyi intézet likvidnek tekinthető. Rendszerszintű likviditási problémáról akkor beszélhetünk, ha egy időben több banknál is jelentkeznek fizetőképességbéli nehézségek. [19]

A banki likviditás értékelésének szempontjai:

- likviditás forrásának ellenőrzése,
- készpénzé tehető eszközök,
- egyéb forrásokhoz és pénzpiacokhoz való hozzáférés,
- rövid lejáratú források szintje és diverzifikáltsága,
- pénzügyi likviditásának ellenőrzése a menedzsment által,
- betétek trendje és stabilitása. [14]

A legfontosabb likviditási mutatók:

A *Likviditás 1*-mutató a leglikvidebb eszköz, azaz a pénzeszközök és mérlegfőösszeg arányát vizsgálja.

Likviditás 1 = Pénzeszközök / Mérlegfőösszeg

[18] Balás Tamás–Móré Csaba (2007): Likviditás kockázata a magyar bankrendszerben. *MNB-tanulmányok*. 69, Budapest. P. 8 <<https://www.mnb.hu/letoltes/mt-69.pdf>> [2023. 03. 27]

[19] Nagy Márton –Vonnák Balázs: *Egy jól működő bankrendszer 10 ismérve*. <<https://www.mnb.hu/letoltes/egy-jol-mukodo-magyar-bankrendszer-10-ismerve.pdf>> [2023. 04. 02]

[14] Karlovitz János Tibor (Szerk.): Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban. Szemán Judit: *A magyar bankrendszer CAMELS-típusú elemzése*. <<http://www.irisro.org/tarstud2015aprilis/32SzemanJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

[12] FDIC (1996):
5000 – *Statements of
Policy, Uniform Finan-
cial Institutions Rating
System*. <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

A *Likviditás 2*-mutató hasonlóan mondható, mint az előbbi mutató, viszont a pénzeszközök mellett már az állampapírok is számításba kerülnek.

$$\text{Likviditás 2} = (\text{Pénzeszközök} + \text{Állampapírok}) / \text{Mérlegfőösszeg}$$

A *Betétfedezet* a kihelyezett hitelek és az ügyfélbetétek arányát vizsgálja.

$$\text{Betétfedezet} = \text{Ügyfélhitel} / \text{Ügyfélbetét}$$

A likviditás osztályozása:

- *1-es osztályzat*: erős likviditást jelent, a pénzintézmény megbízható, elegendő pénzügyi forrással rendelkezik.
- *2-es osztályzat*: kielégítő likviditást jelöl, a pénzintézmény megbízható, elegendő pénzügyi forrással rendelkezik; a fellépő problémák gyors kezelése jellemző.
- *3-as osztályzat*: javításra szoruló likviditás, problémák léphetnek fel a pénzügyi források elérésében.
- *4-es osztályzat*: hiányos likviditást jelöl, nem megfelelő a finanszírozás, az intézmény nem rendelkezik, vagy nem tud elegendő forráshoz jutni.
- *5-ös osztályzat*: kritikus likviditást jelent, a bankintézmény nem tartja fenn a megfelelő finanszírozási szintet, ami veszélyezteti a vállalat versenyképességét; az ilyen bankok azonnali külső segítségre szorulnak, hogy lejáró kötelezettségeiket teljesíthessék. [12]

Piaci kockázatokkal szembeni érzékenység

Korábban már említettük, hogy kezdetben csak CAMEL-elemzés volt, amelyet az amerikai központi bank (FED) 1997-ben egészített ki egy új komponenssel, amely a piaci kockázattal szembeni érzékenységet próbálja vizsgálni. Ez nem egyszerű dolog, ugyanis valamilyen formában a jövőben bekövetkező eseményeket kell feltárni és vizionálni. Ilyen események lehetnek például a kamatváltozások, árfolyam-ingadozások, huzamosabb ideig tartó negatív trend a tőzsdén, részvényárfolyam-romlás, nyersanyagár-növekedés, háború.

Tehát a vezetőség feladata, hogy megfelelően azonosítsa, mérje, ellenőrizze a piaci kockázatokat. Valamint felügyelje tevékenységei jellegét, összetettségét, a pénzügyintézmény tőkéjének megfelelőségét.

A piaci kockázatokkal szembeni érzékenység szempontjai:

- stabilitás és összetétel vizsgálása,
- kamat-, ár- és devizakockázat felismerése a bank menedzsment által,
- kereskedelmi portfólió, tőke stabilitás, eredmény, értékpapírok piaci kiértékelése,
- kamatlábak változásával szemben a pénzügyintézet nettó eredménye. [14]

A piaci kockázatokkal szembeni érzékenység mutatószámai:

A *Kamatkockázati mutató* a fix kamatozású eszközök és a fix kamatozású források hányadosa.

$$\text{Kamatkockázat} = (\text{Fix kamatozású eszközök}) / (\text{Fix kamatozású források})$$

Az *Árfolyamkockázati mutató* a devizahitelek és devizabetétek aránya.

$$\text{Árfolyamkockázat} = \text{Devizahitel} / \text{Devizabetét}$$

Az *Árkockázat* a részesedések és részvénybefektetések összegének aránya a mérlegfőösszeghez viszonyítva.

$$\text{Árkockázat} = (\text{Részesedés} + \text{Részvénybefektetés}) / \text{Mérlegfőösszeg}$$

A piaci kockázatokkal szembeni érzékenység osztályozása:

- *1-es osztályzat*: jól kontrollált kiszolgáltatottságot jelöl az ár-, valuta- és kamatkockázattal szemben, azt jelenti, hogy a piaci kockázatokra való érzékenység jól felügyelt, tehát nem veszélyeztetett a bank jövedelme és tőkéje; a bank menedzsmentje naprakészen ellenőrzi a szektor működését és előrelátó döntéseket hoz.
- *2-es osztályzat*: mérsékelten kontrollált kiszolgáltatottságot jelez az ár-, valuta- és kamatkockázattal szemben, azt jelenti, hogy a piaci kockázatokra való érzékenység mérsékelten kontrollált, tehát csupán mérsékelten veszélyeztetett a bank jövedelme és tőkéje; a bank menedzsmentje figyeli a szektor működését és kielégítő döntéseket hoz az intézmény hatékony kockázatkezelési gyakorlatához.

[14] Karlovitz János Tibor (Szerk.):
Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban.
Szemán Judit: *A magyar bankrendszer CAMELS-típusú elemzése*. <<http://www.irisro.org/tarstud2015aprilis/32SzemanJudit.pdf>> [2023. 03. 26]

[12] FDIC (1996):
5000 – *Statements of
Policy, Uniform Finan-
cial Institutions Rating
System.* <<https://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/fdic-inter-agency-statements.html>> [2023. 03. 25]

- *3-as osztályzat:* a piaci kockázatkezelés javításra szorul, az ár-, valuta- és kamat-érzékenység mérsékelten befolyásolja a tőkét és a jövedelmezőséget; ez az állapot a menedzsmentet arra készíti, hogy a piaci kockázatokkal szembeni érzékenységüket javítsák, különben megtörténhet, hogy a tőke és jövedelem aránya csökkenésnek indul és így lehetséges, hogy a jövőben a jövedelem és a tőke szintje nem biztosít megfelelő nagyságú fedezetet a vállalt kockázatokra.
- *4-es osztályzat:* jelentősen kitett piaci kockázatot jelöl, ez azt jelenti, hogy a piaci kockázatokra való érzékenység kontrollálása elfogadhatatlan, továbbá hátrányosan érinti a jövedelem és a tőke szintjét; így a jövőben a jövedelem és a tőke szintje nem biztosít megfelelő nagyságú fedezetet a vállalt kockázatokra
- *5-ös osztályzat:* kritikus piaci kockázatot jelöl, a pénzügyi intézmény részéről vállalt kockázat közvetlen veszélyt jelent az életképességre; a vezetés nem képes a kielégítő kockázatkezelésre. [12]

A gazdasági környezet ismertetése

Minden bank számára nagyon fontos, hogy abban az országban, amelyben a tevékenységeit végzi, milyen gazdasági körülmények uralkodnak. Ebben a részben bemutatjuk a fontosabb tényezőket, amelyeket az OTP Banknak figyelemmel kell kísérni.

GAZDASÁGI FOLYAMATOK VÁLTOZÁSA MAGYARORSZÁGON

A 2013-as évtől kezdve elmondható, hogy az ország a gazdasági fejlődési pályára állt. A fejlődés azonban a koronavírus-járvány miatt 2019 végére lelassult, és a 2020-as évre mély recesszióba esett az ország. Ekkor a magyar kormány felvette a harcot a vírussal, így az oltási programok előrehaladtával megkezdődhetett a gazdaság újraindítása. 2021-es év közepére-végére újra pozitívvá vált a volumenváltozás mutatója, így a második negyedévben a növekedés meghaladta a járvány előtti szintet. A következő ábra bemutatja a GDP-volumenváltozást 2011 és 2021 közötti időszakban.

1. ábra. GDP-volumenváltozás 2011–2021 között (%)

Forrás: Saját szerkesztés KSH adatok alapján [20].

[20] <https://www.ksh.hu/nemzeti-szamlak-gdp>

A járvány utáni időszakban, a nemzetgazdaságok felpörgetését követően rövid időn belül begyűrűzött az infláció. Kezdetben még csak az volt a tendencia, hogy bizonyos termékek iránt nőtt meg a kereslet és az ezzel járó drágulás. Viszont rövidesen kiderült, hogy egyre inkább kiterjed más termékcsoportokra is.

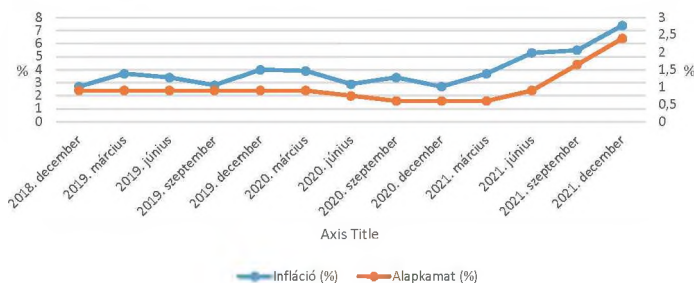
A szolgáltatások visszaszorultak, a kereslet inkább a termékek irányába tendált, ami azt eredményezte, hogy gyors ütemben kezdtek drágulni az élelmiszerek. 2021 őszén jelentős energiaár-növekedés tapasztalható Európában, ami még inkább elősegítette a magyar infláció gyorsulását, amely év végére elérte 7,4%-ot. A jegybank 2021. júniusában elkezdte emelni az alapkamat szintjét, amelynek célja az árstabilitás megtartása, az infláció mérséklése volt. A kormány megkezdte az infláció elleni küzdelmet, az árak rögzítésével. 2021 novemberében bejelentették az üzemanyagár-stopot, melynek célja a pénzromlás lassítása és a munkabajárás biztosítása volt. Ebben az időszakban továbbra is biztosított volt a lakosság számára a rezsiköltségek alacsony tartása.

A következő ábra részletesen bemutatja 2018 év végétől kezdve az infláció- és alapkamat-emelkedést 2021-ig.

[21] https://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkezes_alakulasa; <https://www.ksh.hu/>

[22] <https://www.mnb.hu/arfolyam-lekerdezes>; https://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkezes_alakulasa

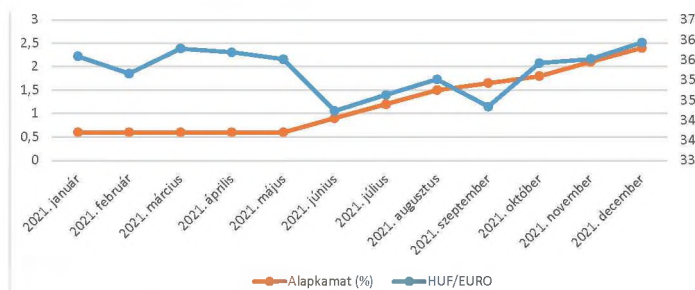
2. ábra. Infláció és alapkamat alakulása 2018 és 2021 között

Forrás: Saját szerkesztés KSH és MNB adatok alapján [21].

2020 decemberéig elmondható, hogy az infláció egy egészségesen alacsony szinten ingázott. Ezért a MNB az alapkamatot lecsökkentette 0,6%-os szintre, amely elősegítette a még kedvezőbb hitelek felvételét a lakosság számára. Azonban 2020 végén a pénzromlás mértéke kilőtt, és megkezdődött a drasztikus emelkedés hónapról-hónapra. 2021 júniusában már meg is kezdte a jegybank a kamatemelési ciklusát, amellyel igyekezett lassítani az inflációs nyomás mértékét. Az alapkamat emelése hatással van a forint árfolyamára. Ha a Magyar Nemzeti Bank kamatemelést jelent be, akkor a forint erősödik. Viszont azt nem lehet tudni pontosan, hogy a piac hogyan reagál, erre és mennyi ideig tart ki az erősödés. A következő ábra részletesen bemutatja a forint/euró árfolyamának változását és az alapkamat növekedését a 2021-es évben.

3. ábra. HUF/EUR árfolyam és az alapkamat 2021-ben

Forrás: Saját szerkesztés mnb.hu alapján [22].

Az ábrán látható, hogy a forint májusban még erősödött, viszont júniusban már gyengülés volt tapasztalható. Ekkortól tulajdonképpen az árfolyam és az alapkamat szinte mindig azonos irányba mozgott az év hátralévő részében. Egyre inkább veszélyes irányba haladt az árfolyam, ami kezdte bevonzani a külföldi spekulánsokat, akik a forint mélyrepülésén akarnak profitot realizálni. Az alapkamat emelésével lakosság számára megkezdődött a hitelek törlesztő-részleteinek drágulása, amely elkezdett egy olyan folyamatot beindítani, aminek okán lakosság egyre csak inkább kedvezőtlenebb hitelkonstrukciókhoz férhetett hozzá.

[23] PORTFOLIO:
*Megmutatjuk, hogy
hal ki Magyarország.
Mit tehetünk
ellene?* <[https://
www.portfolio.hu/
gazdasag/20200117/
megmutatjuk-hogy-
hal-ki-magyarorszag-
mit-tehetunk-ellene-
412697](https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200117/megmutatjuk-hogy-hal-ki-magyarorszag-mit-tehetunk-ellene-412697)>[2023. 04.
21]

TÁRSADALMI FOLYAMATOK HAZÁNKBAN

Magyarország népessége nagyjából 9,7 millió fő. Azonban ez a szám a következő évtizedekben fokozatosan csökkeni fog. Egyre inkább romlik majd a magyar demográfiai helyzet, melynek okai a gyermekvállalási hajlandóság fokozatos csökkenése és tartósan alacsony szinten maradása. Továbbá a várható élettartam fokozatos növekedése, így egy folyamatosan zsugorodó aktív munkaképes népességnek kell eltartania a növekvő méretű nyugdíjas populációt. Tehát a következő időszakban javítani kell, vagy pedig át kell alakítani a nyugdíjrendszert annak érdekében, hogy ne veszélyeztesse a magyar gazdaság versenyképességét.

A jelenlegi tendenciák folytatódása esetén nem csak kevesebben élnek majd hazánkban, hanem fokozatosan öregszik társadalmunk. Ez egyrészt annak köszönhető, hogy nem születik elég gyermek, a termékenységi arányszám jelenleg 1,5 körül mozog, azonban a populáció fenntartásához 2,1-re lenne szükség. A másik ok, hogy folyamatosan nő a várható élettartam, amely a jobb életkörülményeknek, és a korszerű orvoslásnak köszönhető. Az ENSZ adatai szerint, jelenleg a valóban munkaképes korú (25–64 éves) népesség a teljes magyar társadalom 55,3% teszi ki, a 65 éven felüliek aránya pedig 19,7%. Tehát ma egy nyugdíjasra 2,8 potenciális dolgozó jut, viszont ez a következő időszakban biztosan romlani fog. Ez pedig azt jelenti, hogy most 2,8 aktív munkavállaló jut egy nyugdíjasra, 2050-re 1,7-re, majd 2100-ra 1,5-re csökken ez az arány. Vagyis század végére fele annyi dolgozónak kell kitermelnie egy nyugdíjas ellátását, mint ma. [23]

A KSH adatai alapján 2017-ben volt utoljára, hogy a foglalkoztatottak száma 70% alatt volt. Ez mindenképpen siker az ország életében, ugyanis a koronavírus-járvány

[24] KSH: *Gyorstájékoztatók–Foglalkoztatottság*. In: <<https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/#/hu/document/fog2112>> [2023. 04. 21]

időszakában nem következett be olyan esemény, aminek okán tömegesen váltak volna munkanélkülivé. Ugyan tapasztalható volt némi visszaesés, de 2021 elején a foglalkoztatási ráta 71,8%-ról az év végére elérte a 74%-ot. Ami azt jelentette, hogy Magyarországon 4 millió 687 ezer embernek volt munkája ebben az időszakban. [24]

MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK AZ OTP BANK LEÁNYVÁLLALATAINAK ORSZÁGAIBAN

A 2019 elején berobbant koronavírus-járvány igen erőteljesen érintette az Európai kontinens gazdaságát. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint azok a mutatók, amelyek segítségével és mérésével nagyjából be lehet azonosítani egy adott ország gazdasági állapotát. Ezért a következőkben elemezzük olyan országok gazdasági és politikai helyzetét, amelyekben az OTP Banknak leányvállalatai vannak.

Közép-európai országok

Az OTP Bank érdekeltsége a közép-európai térségben három országra terjed ki, Szlovénia, Szlovákia és Horvátország. A 2019-es évben a kormányok mindent megtettek annak érdekében, hogy országuk gazdasága versenyképes maradjon. A nemzetgazdaságokban nagy hangsúlyt kapott az állami szerepvállalás. Természetesen az olyan államokban, ahol a hivatalos fizetőeszköz az euró, ott be kell tartani a hazai és az Európai Unió előírásait is. A szlovén és szlovák infláció 2019-ben meghaladta az EU-s átlagot, viszont Horvátországban igen alacsonynak mondható a pénzromlás mértéke. 2020-ban már eléggé vegyes képet mutatnak az adatok, ám Horvátországban ekkor sem volt számottevő inflációs érték. Szlovéniában viszont ebben az időszakban még olcsóbban is lehetett vásárolni, ugyanis negatívvá vált pénzromlás mértéke. Szlovákia helyzete viszont továbbra is rosszabb volt, mint az EU-s átlag, azonban 2021-re már stabilizálták helyzetüket, és sikerült az európai átlag alatt maradni. A gazdasági fejlődés mutatóit vizsgálva megállapítható egy egészséges és átlagon felüli fejlődés.

A gazdasági leállásokat követően azonban recesszióba zuhantak az országok. A 2021-es évben Horvátországban egy erősebb visszapattanás tapasztalható, ezzel együtt is a horvát kormány a legjobb eredménnyel zárt az Európai Unió országok közül.

1. táblázat. Közép-európai országok inflációs és GDP adatai (%)

	Infláció			Bruttó hazai termék (GDP)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Szlovénia	1,7	-0,3	2,8	3,5	-4,3	8,2
Szlovákia	2,8	2	2,8	2,5	-3,3	4,9
Horvátország	0,8	0	2,8	3,4	-8,5	13,1
EU átlag	1,4	0,7	2,9	1,8	-5,6	5,4

Forrás: Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján [25].

A vizsgált országuk közül mindhárom az Európai Unió tagja. Ezzel a gazdasági közösség részei, amelyek próbálták egymást segíteni a kialakult helyzetben. Ez mindenképpen egyfajta biztonságot jelent az OTP Banknak is, ugyanis több országban is a tranzakciókat euróban bonyolítják le. Horvátországban ebben az időszakban még a kuna volt a fizetőeszköz, de ekkortájt az országban nagymértékben használták az eurót is, legfőképp a turizmus miatt. A kuna okozta kockázatokat nagymértékben lecsökkentette a felelős horvát jegybanki gondolkodásmód. A szlovén és horvát államigazgatásban nem történt nagy változás továbbra is a demokraták irányítják az országot. Ami a szlovák leányvállalatot illeti, 2020 tavaszán az OTP kivonult az országból. Ugyanis vállalat nem tudta növelni piaci részesedését. Továbbá Horvátországban 2021-ben 23 fiókot zártak be.

[25] <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEC00115/default/table?lang=en>
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>

[25] <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEC00115/default/table?lang=en>
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>

Délkelet-európai országok

A délkelet-európai országok viszonylag a gyengébb gazdasági mutatókkal rendelkeznek, mint a nyugati országok. Viszont fontos stratégiai régió az Unió számára.

Először is a menekültek korlátozása szempontjából folyton kapcsolatban állnak a térség országaival. Továbbá tárgyalásokat folytatnak az esetleges csatlakozásokról és gazdasági együttműködésekről. A 2019-es inflációt tekintve az Európai Unión kívüli államok viszonylag alacsonyabb szinten tudták tartani a mutatót. 2020-ban a térségben elmondható, hogy Albániát kivéve mindenhol lassult a pénzromlás mértéke. Viszont 2021-ben újra erősödött az infláció, így Szerbiában és Romániában már az EU-s átlagot is meghaladta. A vizsgált időszakban a gazdasági növekedés itt is hasonló tendenciát ír le. Ugyanis 2019-ben mindenhol olyan bővülés volt tapasztalható, amely meghaladta az Uniós átlagot. A koronavírus okozta bezárások következtében azonban teljesítmény-visszaesés volt tapasztalható. A legkisebb zsugorodás Szerbiában, a legnagyobb Montenegróban volt. A térség országaiban az újraindítás sikeres volt, ugyanis mindegyik túlszárnyalta az EU-s átlagot.

2. táblázat. Délkelet-európai országok inflációs és GDP adatai (%)

	Infláció			Bruttó hazai termék (GDP)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Szerbia	1,9	1,8	4	4,3	-0,9	7,5
Montenegró	0,5	-0,5	2,5	4,1	-15,3	13
Albánia	1,7	2,2	2,3	2,1	-3,5	–
Moldova	–	–	–	–	–	–
Románia	3,9	2,3	4,1	3,9	-3,7	5,8
Bulgária	2,5	1,2	2,8	4	-4	7,6
EU átlag	1,4	0,7	2,9	1,8	-5,6	5,4

Forrás: Saját szerkesztés Eurostat adatok alapján [25].

Az OTP Bankcsoport szempontjából mindenképp bizakodásra ad okot, hogy az infláció mértéke nem volt annyira nagy, sem az euróövezeten belül, sem pedig kívül. Továbbá a nemzetgazdaságok az újraindítást követően jó morális állapotba kerültek. Ami bankcsoport működését illeti a legnagyobb mozgás Szerbiában volt. Ugyanis az ottani leányvállalat a fiókszámát harminccal csökkentette.

Kelet-európai országok

A keleti országok gazdaságának értékelése igen nehéz folyamat, ha csak abból indulunk ki, hogy a politikai berendezkedés terén nem kimondottan a legdemokratikusabban irányítják ezeket az államokat. Továbbá az sem elhanyagolható, hogy a térségben lévő országok nem tagjai az Európai Uniónak. 2019-ben Ukrajna és Oroszország az EU-s átlaghoz mérve, sokkal nagyobb inflációval rendelkezett. Viszont náluk is érzékelhető az a sablonszerűség, mint a többi vizsgált országban. A 2020-as évre kisebb mértékű volt a pénzromlás mértéke, mint korábban, azonban ez a 2021-es évről már nem mondható el. Ekkor már jobban elszabadult az infláció mindkét országban. Viszont a GDP itt igen érdekesen alakult, mert a 2020-as évben nem következett be recesszió, és a növekedés továbbra is fennmaradt 2021-re.

3. táblázat. Kelet-Európai országok inflációs és GDP adatai (%)

	Infláció			Bruttó hazai termék (GDP)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Ukrajna	7,9	2,7	9,2	3,2	3,8	3,4
Oroszország	4,4	3,3	6,7	2,2	2,7	4,7

Forrás: Saját szerkesztés [26]

A két ország viszonya az elmúlt évtizedben jelentősen megromlott. Az oroszok elcsatolták Krim-félszigetet, és Ukrajna keleti részén egyre inkább növekedett a feszültség. 2021-ben már odáig fajultak a dolgok, hogy mind a két ország hadseregének mozgósítása megkezdődött, felszerelt orosz csapatok jelentek meg az ukrán határ mentén. 2022. február 24-én kitört a háború a két ország között.

[26] <https://www.intellinews.com/ukraine-s-inflation-continues-to-soar-hits-21-5-in-june-250624/>
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2021&locations=RU-UA&start=2019>
<https://www.statista.com/statistics/271376/inflation-rate-in-russia/>

A gazdasági és katonai eseményeket figyelembe véve nem volt könnyű dolga a térségben a bankcsoportnak. Ugyanis minden jel egy háború kitörésére utalt, ami romba döntheti mindkét ország gazdaságát. Továbbá az állandó feszültség és összecsapások ellehetetlenítik bankszektor normális és sikeres működését. Az ilyen országokban, ahol nehéz gazdasági időszak következik, viszonylag nehéz lehet olyan termékekkel előállni, amelyek hosszútávon profitot eredményezhetnek, ugyanis nagyon gyors változások következnek be. Ilyen helyzetben megfontolandó lehet a leánybankok eladása, és a végleges kivonulás ezekből az országokból.

Leányvállalatok adózott eredményének változása

A következő táblázatban az OTP Group adózás utáni eredménye látható, a különböző országok leányvállalataira lebontva.

4. táblázat. Az OTP Group korrigált konszolidált adózott eredménye

Korrigált konszolidált adózott eredmény (millió Ft)			
	2020	2021	Növekedés/ Csökkenés (%)
OTP Group	310	497	60
OTP Core (HU)	159	213	34
DSK Csoport (BG)	41	77	87
OBH (HR)	15	33	126
OTP Bank Szerbia (SRB)	7	32	340
SKB Bank (SLO)	10	17	74
OTP Bank Románia (RO)	2	4	173
OTP Bank Ukrajna (UA)	26	39	49
OTP Bank Oroszország (RUS)	16	38	131
CKB Csoport (MNE)	4	4	-4
OBA (AL)	2	6	182
OTP Bank Moldova (MO)	2	6	47
Merkantil Csoport (HU)	8	8	4

OTP Alapkezelő (HU)	10	6	37
Egyéb csoporttagok	8	14	78

Forrás: Saját szerkesztés [27].

Az adatokból megállapítható, hogy bankcsoport összesen 60%-ban tudta növelni adózott eredményét. Az OTP Groupon belül a legdinamikusabban a szerb, román, és albán bank fejlődött, a csoporton belül egyedül csak a moldáv banknál történt egy kisebb visszaesés. 2021-re. A Magyarországon működő alaptevékenység 34%-os, a Merkantil csoport 4%-os, az OTP Alapkezelő pedig 37%-os növekedést tudott elérni az előző évhez képest. Ezek az eredmények abszolút figyelemre méltók. Ugyanis azt mutatják, hogy egy gazdasági válság közepén is rendkívül jól menedzselik a bankcsoportot. Tehát bebizonyosodott, hogy a vezetőség rendelkezik azokkal a kondíciókkal, amellyel a sokkhatásokat képes kezelni.

A KOCKÁZATI KÖRKÉP ÖSSZEFOGLALÁSA

Korábbi években elmondható volt Magyarországról, hogy fejlődési pályára állt minden fontos mutatóban. A gazdasági teljesítményben és termelékenységben javuló tendencia tapasztalható. Azonban a koronavírus-járvány, a bezárások, az ellátási láncok akadozása, az olajkitermelés volumenének visszaszorítása, olyan problémákat okoztak az egész világon, amellyel egy kis ország nem képes felvenni a versenyt. A Covid-járvány visszaszorítása után nagyon jól sikerült az újraindítás. Viszont 2021 tavaszán már érezhetővé váltak a problémák.

Nyersanyaghiány, alkatrészhiány sújtotta a vállalatokat, melynek eredménye az áremelés volt. Így az emberek életében újra elkezdett megjelenni a magasabb infláció. A forint árfolyama gyengülni kezdett, ezért a Magyar Nemzeti Bank megkezdte bázispontemelést, annak érdekében, hogy kiegyensúlyozza a negatív gazdasági hatásokat. Viszont ezt követően őszre a hitelkamatok is elkezdtek emelkedni, ami nehéz helyzetbe hozta az adósokat. Ezért a kormány bevezette a kamatstopot, amely rögzítette a kamatláb mértékét. A gazdaság újraindítását követően munkaerőpiacon tulajdonképpen hiány alakult ki, ezért kezdett növekedni az aktív dolgozók száma a különböző szektorokban. Viszont a válság erősödésekor vélhetőleg növekedni fog a munkanélküliek száma.

[27] OTP Csoport
2021. évi eredmények.
https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/2021_4Q_sajtotajekoztato_final.pdf

A leányvállalatok országainál megállapítható, hogy számukra is nehézséget okozott a koronavírus, viszont ennek ellenére jól sikerültek az újraindítások. Működési szempontból a legnagyobb veszélyt a kelet-európai térség jelentette, ahol újra fokozódott a feszültség az ukránok és oroszok között. Némi bizakodásra ad okot a NATO nagyobb jelenléte a szomszédos országokban, amely biztosítja a katonai védelmet egy esetleges háborús eszkalálódás esetén.

Az OTP Groupon belül a leánybankok teljesítménye jónak mondható, a gazdaságban bekövetkezett negatív hatások ellenére. Sikerült összességében 60%-kal nagyobb adózott eredményt elérni az előző évhez képest. Ami mindenképpen jelzi, hogy a bankmenedzsment felkészült az extrém és gyorsan változó gazdasági helyzetek kezelésére és képes biztosítani a biztonságos és jövedelmező működést.

A fentiekben kifejtett szempontok alapján megállapítható, hogy a bankintézmény működését nagymértékben befolyásolják a külsőleg lezajló gazdasági események. Azonban, hogy átfogó képet kapjunk az OTP Bank piacon betöltött pozíciójáról érdemes megvizsgálni a vállalat belső tényezőit.

(Az írás 2. részét a Dunakavics decemberi számában közöljük.)